

D. VUKOTIĆ, kadar iz filma *Osvetnik*

BIBL.: *Dvorac Horvacka u Hrvatskom zagorju*, Radovi IPU, 1972, 1; *Gotička crkva i freske u Petrovini*, Kaj, 1973, 7; *Tvrđava Čakovec. Pronađen dokument za daljnje istraživanje tvrđave Čakovec*, Vijesti MK, 1974, 2; *Neki stilsko-tipološki problemi arhitekture kasnog srednjeg vijeka u Slavoniji*, Osječki zbornik, 1985; *Sakralna arhitektura kasnog srednjeg vijeka u Koprivnici*, u knjizi: *Koprivnica — grad i spomenici*, Zagreb 1985; *Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji*, Zagreb 1986; *Likovna kultura visoke renesanse za vrijeme Klovčeva boravka u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu*, Radovi IPU, 1988—89, 12—13; *Gotičke crkve Hrvatskog zagorja*, Zagreb 1993. Ž. D.

VUKIĆ, Feđa, povjesničar umjetnosti (Zadar, 19. XI. 1960). Diplomirao povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Zadru 1984. Predaje na Školi primijenjene umjetnosti i dizajna 1987—94, potom na Studiju dizajna u Zagrebu. Objavljuje studije i članke iz područja vizualnih komunikacija, povijesti moderne arhitekture i dizajna.

BIBL.: *Penezić i Rogina*, Zagreb 1991; *Skica za portret hrvatskog industrijskog dizajna*, Zagreb 1992; *Modern Zagreb* (urednik), Zagreb 1993; *Damir Mataušić*, Zagreb 1993; *Europski Blues*, Zagreb 1994; *European Croatia. Building on the Borders* (urednik), Zagreb 1994; *Stoljeće hrvatskog dizajna*, Zagreb 1996. R.

VUKOJEVIĆ, Đurđe, klesar (XV. st.). Od 1468. radi na dominikanskoj klastri u Dubrovniku s T. Vlatkovićem, a nakon Vlatkovićeve smrti 1469. sam nastavlja gradnju. God. 1483. radio je u svojoj radionici u Gružu s N. Markovićem za Kotoranin D. Gileva.

LIT.: *C. Fisković*, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 101, 120.

VUKOTIĆ, Dušan, crtač, animator i režiser (Bileća, Bosna i Hercegovina, 7. II. 1927). Studirao arhitekturu u Zagrebu. Profesor na Akademiji za kazalište, film i televiziju. Crtanim filmom bavi se od 1950; jedan je od prvaka zagrebačke škole crtanog filma (*Cowboy Jimmy*, 1957; *Osvetnik*, 1958; *Koncert za mašinsku pušku*, 1958; *Krava na mjesecu*, 1959; *Piccolo*, 1960; *Surogat*, 1961). U kombinaciji crtanih i igranih elemenata realizira filmove *Igra* (1962), *Mrlja na savjesti* (1967), *Opera cordis* (1968) i *Ars gratia artis* (1970). Njegovi se filmovi odlikuju jednostavnim crtežom na bijeloj pozadini, bravurnom animacijom i sklonošću duhovitu interpretiranju aktualnih tema. Dobio nagradu »Oscar« (1962) za *Surogat* kao najbolji crtani film 1961. Od 1966. režira cjelovečernje igrane filmove. Bavi se karikaturom. R.

VUKOVAR, središte grada (prije razaranja u ratu 1991)

VUKOVAR, grad na Dunavu u I Slavoniji. Mnoga prapov. nalazišta svjedoče o kontinuitetu nastanjenosti od ranoga neolitika (← V. tisućljeće) do dolaska Rimljana. Višeslojna prapov. naselja s tragovima arhitekture (podnice, kućni lijev, ognjišta) otkrivena su na lok. *Cigla Eltz* i *Plato gimnazije*. Na više mjesta u gradu nađen je nakit od spondylusa i bronce (ostava), te bakreno i željezno oružje. Na *Lijevoj bari* istražena je halštatska žarna nekropola (101 grob). Mnogobrojni su nalazi keramike (potvrđeno je petnaestak kultura), uglavnom uz Dunav, od *Petri-skele* do → *Vučedola* (3 km nizvodno od grada), nalazišta koje pripada jednom od najvažnijih prapov. kompleksa u Europi. — Iz razdoblja rim. vladavine (I—IV. st.) postoje samo mjestimični nalazi: ostava republikanskih denara i grč. kolonijalnih drahmi (*Velika skela*), Konstantinovi novčići iz IV. st. (*Olajnica*), Herkulova ara iz II. st. (*Perivoj Eltz*). — Ranosrednjovjekovni avaro-slav. nalazi (VIII—IX. st.) utvrđeni su na lok. *Lijeva bara*, *Švapsko brdo* i *Priljevo*. Naselje sigurno postoji već u X. st. (područje današnjega samostana i gimnazije); uza nj se veže velika slav. nekropola na lok. *Lijeva bara* sa 437 istraženih grobova »na redove« (→ *bjelobrdska kultura*, X—XIII. st.). Slična manja groblja s prilozima keramike i nakita otkrivena su na *Krivoj bari* i u *Novom Vukovaru*.

U sr. vijeku V. je središte istoimene županije (prvi spomen 1220. in *Comitatu de Wolcou*); zabilježen je kao *villa Walkov*, *Vlcou* i sl. (XIII. st.), poslije *oppidum*, od 1323. *Wolcowar*. Kraljev posjed, u djelomičnoj je vlasti Gorjanskih, Koroga, Morovićkih, Iločkih i dr. Razvija se kao trojno naselje; utvrda s »gradom« najstariji je dio, smješten na desnoj obali Vuke povrh ušća u Dunav (danas područje samostana i gimnazije); *podgrađe* (od 1231. »slobodni kraljevski grad«) nalazilo se u prodolini uzduž kraljevske ceste i luke (Radićeva ul. i priobalje Vuke); na lijevoj obali (danas Novi V.) razvija se posebno trgovište *Varoš* (1286. i dalje). U gradu je postojala romanička arhiđakonska crkva (1229) i župna crkva Sv. Jurja (1251), u podgrađu crkva Sv. Lamberta. Romaničko-gotička utvrda (*castrum Walkow*, 1231) s tri kule, građena od opeke (XII—XIV. st.), prije tur. prodora ojačana renesansnim bastionima (poč. XVI. st.), srušena je 1752 (u dvorištu Obrtne škole vidljivi su ostaci supstrukcija). — Za tur. vladavine (1526—1687) V. je gradić s dvjestotinjak kuća i deset mahala čija urbana struktura gotovo potpuno slijedi srednjovj. matricu. U to je doba najvažnija osmanska građevina veliki *Sulejmanov most* preko močvara Vuke, izgrađen 1526 (nedavno otkopani temelji). S kraja turskoga razdoblja potječu i najstariji planovi Vukovara (o. 1687, Arhiv Karlsruhe).

U vrijeme barokne obnove V. je u vlasti Komore, potom donacijski feud (Küffsteina od 1728, Eltzovih od 1736) i središte Srijemske županije (od 1745). Od poč. XVIII. st. V. se razvija kao dvojni grad: *Stari V.*, građanski dio na desnoj obali Vuke organske je, nepravilne strukture razvijene na brežuljkastu zemljištu; *Novi V.* na niskoj lijevoj obali, planirano je naselje linearno-cestovnog tipa (građen za njemačke naseljenike od 1722), u kojemu je sjedište vojske, županijske uprave i vlastelinstva.

Uz nekoliko danas nepostojećih drvenih crkava s kraja XVII. st., u prvju pol. XVIII. st. nastaju i monumentalne sakralne građevine. U starom je Vukovaru najistaknutiji spomenički objekt dvokatni *franjevački samostan*, smješten na brijegu povrh Dunava; u središtu kompleksa je klastar okružen arkadama (1723—36; dograđivao »meštar Karlo« iz Osijeka 1753). Samostan ima dvadesetak slika (uglavnom iz XVIII. st.); u refektoriju je velika slika »Krist u Emausu« (Pavao iz Pečuha, 1756). Vrlo je vrijedan drveni pozlaćeni kip »Bezgrješne s Djetetom« (1737); očuvana su i četiri barokna procesijska raspela. U samostanskoj knjižnici je više od 17 000 svezaka — uz ostalo i šest inkunabula, te šest rukopisnih kantuala (1722—50); brojna je *Croatia rara*; iz vremena V. studija filozofije očuvano je 12 rukopisnih knjiga. Franjevačka crkva Sv. *Filipa i Jakova*, izvorno jednobrodna (građena 1723—33), proširena je bočnim kapelama, novim svetištem i sakristijom (bečki arh. Rikard Jordan, 1896/97). Ispred gl. pročelja je zvonik (Mihael Weichmann, 1773/74) sa satom (1880) i zvonicima (1924; stara su rekvirirana u I. svj. r.). U crkvi je šest historičkih oltara (1897—1917), uglavnom tvrtke Zoratti iz Maribora (izvorni uklonjeni prigodom proširenja crkve). Očuvana je barokna pala »Sv. Filipa i Jakova« i oltarna slika »Žalosne Gospe« (prva pol. XVIII. st.). Od prvotne su opreme vrijedne korske rešetke (1733), propovjedaonica (o. 1750) i staklena škrinja s tijelom Sv. Bone odjevenog u raskošno ruho (fra Krišpin Zimmermann, 1754). Novija oprema dopunjuje skladnu cjelinu: klupe (Nikola Wahl, 1912), zidna oslikanja (Franjo